

Asia: 120/00.01.05.01/2024

Lappi-sopimus 2026-2029 (Lapin maakuntaohjelma)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymän lausunto Lappi-sopimuksesta 2026-2029

Yleisesti:

Lappi-sopimus on nykymyodossaan tiivistetympi, mikä on yleisesti hyvä asia. Sopimuksessa on tavoitteita ja kehittämistehtäviä, mutta toimenpiteitä vähemmän. Lappi-sopimusta oli vähän hankala kommentoida, sillä toimenpiteet eivät kaikissa kohdin olleet selkeästi esillä tai niitä ei ollut lainkaan. Lukijalle jäi epävarma olo siitä, oliko tavoitteena esittää askelmerkkejä läpi sopimuksen vai vain paikoittain. Tekstiä lukiessa kaipaa sen rinnalle toteutussuunnitelmaa. Tavoitteet ja kehittämistehtävät kumpuavat erinomaisen hyvin alueen tarpeista ja mahdollisuuksista. Niiden saavuttaminen edellyttää laaja-alaista työtä Lapin toimijoilta, joten linjauksia keskeisistä tarvittavista toimenpiteistä olisi hyvä olla.

Tulevaisuuden vision ja mission/kehittämistehtävän soisi olevan pidemmälle määritelty esim. vuoteen 2045 ja strategia sekä toimeenpano-ohjelman tarkastelu nelivuotisena.

Huomiona rakenteeseen haluamme nostaa esille seuraavan näkökohdan:

Lappi-sopimuksen sisältöön olisi hyvä hahmottaa järjestys, joka tukisi lukemista ja sisällön ymmärtämistä paremmin. Arvot -> visio (tavoitetila) -> missio (päämäärä, kehittämistehtävä) -> strategia (maakuntasuunnitelma: tavoitteet, jolla visio saavutetaan, sisältäen resurssit, kyvykkyys, ydinosaaminen) -> toimeenpano-ohjelma (maakuntaohjelma: konkreettiset esitykset, joilla tavoitteet saavutetaan)

2.1 Tulevaisuustarkastelu

Tulevaisuustarkastelussa on tunnistettu kehityksen muutostekijöitä ja ennakoitu toimintaympäristön todennäköistä kehitystä. Onko muutostekijät laitettu tietoisesti nykyiseen järjestykseen? Ehdotamme, että muutosvaikutukseltaan suurin on ensimmäisenä ja muutosvaikutukseltaan vähäisin esitellään viidentenä.

Muutostekijä 1. Väestön ikääntyminen ja väheneminen

Kohdassa todetaan mm., että nuorten näkökulma on huomioitava. Asiakirjaan toisi konkretiaa, jos esimerkiksi nuorten osallistamisesta avattaisiin mahdollisia toteutustapoja. Lainataan esimerkiksi tulevaisuustutkija Ilkka Halavan ehdotusta siitä, että kannustetaan Lapin yrityksiä ottamaan nuoria mukaan yritysten hallitustyöskentelyyn tuomaan heidän näkökulmaa tekemiseen.

Muutostekijä 2. Ilmastonmuutos

Tavoitteet ja ehdotukset toimiksi ovat listattuna samaa luetteloon. Esitetään, että selkeyden vuoksi jaotellaan tavoitteet ja mahdolliset toimenpiteet omiin kategorioihin.

Muutostekijä 3. Arktisen alueen geopoliittisen merkityksen kasvu

Tekstissä sanotaan:

- Lapin tulee vahvistaa rooliaan arktisena toimijana ja arktisten olosuhteiden osaajana – Arktisen alueen kehittämisessä ja sitä koskevissa keskusteluissa tulisi olla mukana.

Lauserakenteella vaikutetaan viestin voimakkuuteen.

Ehdotus: Lappi vahvistaa rooliaan arktisena toimijana ja arktisten olosuhteiden osaajana – olemme mukana Arktisen alueen kehittämisessä ja sitä koskevissa keskusteluissa.

Ehdotamme, että asiakirjan tekstissä huomioidaan kirjoituksen tyyli, jolla tavoitteet ilmaistaan.

Muutostekijä 4. Kilpailu osaavasta työvoimasta

- Lapin brändin ja houkuttelevuuden kehittäminen on keskeistä – Työvoimaa houkuteltaessa alueen on panostettava siihen, miten Lapissa asuminen ja työskentely koetaan.
- Edellinen lause ei avaudu, mitä se käytännössä tarkoittaa.
- Lappi-brändin toimeenpanoon sekä konkreettiseen houkuttelevuuden kehittämiseen tulee luoda selkeä, uusi toimintamalli

- Asuntopula ja saavutettavuus ovat ratkaisevia tekijöitä – Ilman kohtuuhintaista asumista ja hyviä kulkuyhteyksiä työvoiman houkuttelu ja pysyvyys vaikeutuvat.
- Lapin yhteisöjen on oltava avoimia uusille tulijoille – Integroitumisen helpottaminen ja kulttuurinen vastaanottavaisuus ovat tärkeitä työvoiman pysyvyyden kannalta

Tärkeät tavoitteet tarvitsevat tekemiseen suuntaviivoja, ellei Lappi-sopimusta ole tarjottu vain ohjaavaksi tiennäyttäjäksi.

Muutostekijä 5. Alueiden eriarvoistuminen

Sopimuksessa näin toteamalla vahvistamme mielikuvaa siitä, että alueet eriarvoistuvat. Ehdotamme, että eriarvoistumisen sijaan voitaisiin käyttää ilmaisua Erilaistuva Lappi, jolloin sanapari sisältää positiivisen mahdollisuuden alueiden ja seutukuntien omien voimavarojen ja vahvuuksien strategiseen hyödyntämiseen. Lapin alueet ovat erilaisia ja luonnollista väestökeskittymää syntyy erisyistä, mutta tulevaisuuden toimintojen kannalta monipuolisuus ja erilaistuminen ovat myös voimavara. Kaikille kaikkea -resepti ei toimi eikä välttämättä turvaa tasapainoista aluekehitystä.

Aluerakenteen visiokartta ja Lapin tulevaisuuskuva 2045+

Aluerakenteen visiokartalla ei ole oikeusvaikutuksia, mutta se tarjoaa kokonaiskuvan maakunnan tavoiteltavaan kehitykseen ja ohjaa maakuntakaavoitusta. Geopoliittisten muutosten seurauksena Lapin aluerakenteen visiokarttaa on uudistettu. Läntistä ja pohjoista suuntaa sekä liikenneyhteyksiä länteen on painotettu Pohjoismaisen yhteistyön tiivistymisen myötä.

Lappi-sopimuksen tekstiin on sen vuoksi ja yllämainituista syistä lisättävä

- Arktinen ratayhteys välillä Rovaniemi – Sodankylä – Kittilä – Kolari (-Kiiruna-Narvik) eurooppalaisella raideleveydellä.

Lapin maakunnan visio eli tulevaisuuden tavoitetilä vuoteen 2029 on tiivistetty seuraavasti: ”Onnellinen Lappi – hyvinvointia ja kestävää kasvua arktisella alueella”.

Edellisen Lappi-sopimuksen 2022-2025 arvioinnissa todettiin, että tärkeimmät kehitettävät asiat löytyvät hyvinvoinnin ja peruspalvelujen turvaamisen sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen painopisteistä. Näiden nostaminen valmisteilla olevaan sopimukseen on hyvä asia. Näkyykö tämä arviointitulokseksi osaltaan uuden vision muotoilussa?

Lappi-sopimuksen 2022-25 visio on myös edelleen paikkansa pitävä. ”Älykäs ja kansainvälinen Lappi on arktinen edelläkävijä. Rakennamme maailman puhtaimmassa maakunnassa kestävä

kilpailukykyä, hyvinvointia ja menestystä”. Molemmat visiot sisältävät toteutuakseen samoja rakennuspalikoita, mutta kumpaa lähetysmiskulmaa halutaan painottaa?

Missiot vuoteen 2029 ehdotetaan selkeyden vuoksi muutettavaksi muotoon Kehittämistehtävät vuoteen 2029. Tämä kertoisi arkikielellä Lappi-sopimuksen tarkoituksen ja voisi olla helpommin sisäitettävissä.

Kappaleessa 4.2 Kestävästi menestyvä Lappi todetaan:

Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteistyötä lisätään liikennejärjestelmän ja -palvelujen kehittämisessä, erityisesti elinkeinoelämän tarpeiden, sotilaallisen liikkuvuuden ja huoltovarmuuden teemoissa. Rautatieliikenteen yhteyksiä ja eurooppalaisen raideleveyden toteutumista Lappiin edistetään Rail Nordican ja Tunturiradan osalta.

- Tekstiin tulee lisätä edellämainituista syistä Arktinen ratayhteys, joka palvelee erityisesti matkailun, kaivostoiminnan ja metsäteollisuuden tarpeita sekä koko Suomen huoltovarmuutta.

Kohdassa 5. Toimeenpano ja seuranta kerrotaan indikaattorit ja seurannan toteutuminen, mutta toimeenpanoa ei avata.

Viinanen Reija
Pohjois-Lapin alueyhteistyön kuntayhtymä